

Dopady zákona č. 155/1995 Sb. (znění platné k 30. 6. 2007)

§ 5 odst. 1

r) osoby pečující o dítě ve věku do čtyř let nebo o dítě ve věku do 18 let, je-li dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči,

s) osoby pečující osobně o blízkou převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo blízkou částečně bezmocnou osobu starší 80 let,

Pozn. Tato ustanovení byla v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách nahrazena takto:

r) osoby pečující osobně o dítě ve věku do čtyř let,

s) osoby pečující osobně o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost)5c), pokud spolu žijí v domácnosti5d); podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu,

§ 16

(1) Osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období (§ 18). Tento průměr se vypočte jako součin koeficientu 30,4167 a podílu úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období a počtu kalendářních dnů připadajících na rozhodné období; jsou-li v rozhodném období vyloučené doby (odstavce 4 až 6), snižuje se o ně počet kalendářních dnů připadajících na rozhodné období.

(4) Vyloučenými dobami jsou před 1. lednem 1996 doby, které se podle předpisů platných před tímto dnem vylučovaly při zjišťování hrubých výdělků pro účely výpočtu průměrného měsíčního výdělku. Vyloučenými dobami jsou po 31. prosinci 1995, pokud se nekryjí s dobou účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. e), dobou pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, které se zahrnují do vyměřovacího základu, nebo dobou, za kterou náležely náhrady uvedené v § 16 odst. 3 větě druhé, doby

a) pobírání dávek nemocenského pojištění (péče) nahrazujících příjem z výdělečné činnosti,

b) pobírání plného invalidního důchodu,

c) po které pojištěnec byl poplatníkem pojistného na pojištění, nelze-li zjistit výši jeho vyměřovacích základů,

d) výkonu vojenské služby v Armádě České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání a vojáky v další službě,⁵⁾ a výkonu civilní služby,

e) péče o osoby uvedené v § 5 odst. 1 písm. r) a s),

f) studia uvedené v § 5 odst. 1 písm. m),

g) vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání po dobu, po kterou mu náleží hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání,

h) přípravy pro pracovní uplatnění osob se změněnou pracovní schopností,

ch) ode dne přiznání důchodu do konce roku přiznání důchodu, jde-li o případy uvedené v § 18 odst. 2 a 3, a doby před dosažením 18 let věku, jde-li o případy uvedené v § 18 odst. 2.

(5) Činí-li součet vyloučených dob uvedených v odstavci 4 větě druhé písm. e), f) a h) více než 1825 kalendářních dnů, omezí se počet těchto vyloučených dob nad 1825 kalendářních dnů na jednu polovinu.

Tato právní úprava platila do 30. 6. 2007. Její dopady budu ilustrovat na situaci dvou žen, které se staly starobními důchodkyněmi v prvním pololetí roku 2007.

1. Žena se dvěma dětmi pečovala o jednoho ze svých rodičů posledních 11 let před dosažením důchodového věku. Obě děti dovršily věku 4 let před uplynutím 1825 dnů od narození prvního dítěte, takže nebude docházet k rozmělnění vyměřovacího základu z důvodu uvedeného pod písm. r) § 16 odst. 5. ale jen k redukci podle § 16 odst. 5 písm. s).

Důchodový věk této ženy v roce 2007 činí 58 let. Pro jednoduchost počítejme, že celková doba pojištění je 40 let. Rozhodné období je od roku 1986 do roku 2006 tj. 20 let. V rozhodném období je 11 let péče, ve kterém neměla žádné příjmy započítávané do důchodového pojištění. Předpokládejme, že průměrný měsíční příjem v období 1986-1995 činil 22 000 Kč měsíčně. Celkově toto období zahrnuje 108 měsíců. Úhrn příjmů tedy činí 2 376 000 Kč. V rozhodném období je celkem 7 300 dnů, z toho náhradní doby činí 4015 dnů. Z této doby se odečte 1825 a 1095 dnů jako vyloučená doba. Zbýlých 1095 dnů by se přičetlo k 4 380 dnů, po které trvala výdělečná činnost. Součtem budeme dělit částku 2 376 000. Výsledná částka 13 200 Kč bude jejím osobním vyměřovacím základem.

Pro výpočet procentní výměry důchodu bude potřeba tuto částku upravit na výpočtový základ. To se provádí prostřednictvím redukčních hranic. Pro naše účely vystačíme s první ve výši 9 600 Kč. Tato částka bude započítána plně a rozdíl do částky 13 200 Kč 30% tj. 1080 Kč tuto částku přičteme k částce 9 600 Kč a výsledná suma 10 680 Kč bude tvořit výpočtový základ, z něhož za každý rok pojištění bude náležet 1,5%. Při 40 letech pojištění tedy 60% z 10 680 tedy 6 408 Kč + základní výměra 1 570 Kč. Celkem 7 978 Kč

Druhá žena pečovala o blízkou osobu 15 let před datem odchodu do důchodu. Její příjem v období 1986 až 1991 včetně úpravy o koeficienty všeobecného nárůstu vyměřovacího základu. Předpokládejme, že po této úpravě činil její průměrný měsíční příjem v období 1986 – 1991 – 4 000 Kč. Období, v němž byl příjem získán, zahrnuje celkem 60 měsíců. Úhrn příjmů tedy činí 240 000 Kč. V rozhodném období zahrnujícím 20 let je celkem

7 300 dnů z toho náhradní doby činí 5 475 dní. Z této doby se odečte 1 825 dní, a zbylá část náhradní doby ve výši 3 650 Kč se rozdělí na dvě poloviny. Jedna polovina ve výši 1 825 dnů se přičte k vyloučené době a druhá polovina se připočte k 1 825 dnům, po které trvala výdělečná činnost. Tímto součtem 3 650 Kč budeme dělit příjem ve výši 240 000 Kč. Výsledek 2 007 Kč bude tvořit osobní vyměřovací základ. Protože tato částka je nižší, než 9 600 Kč bude částka 2 007 Kč současně výpočtovým základem. Z této částky bude náležen za každý rok pojištění 1,5%. Při 40 letech pojištění 60% z 2 007 tj. 1 204 Kč. Po připočítání základní výměry ve výši 1 570 Kč by starobní důchod činil 2 774 Kč.

Kromě výše procentní výměry důchodu je situace obou žen rozdílná v tom, že vzhledem k tomu, že v případě druhé ženy trvala péče alespoň 15 let, vznikne jí nárok na přepočtení důchodu ve smyslu ustanovení § 19a zákona o důchodovém pojištění. Tato možnost byla zakotvena zákonem č. 306/2008 Sb. Toto ustanovení umožňuje výběr mezi celým vyloučením doby, a nebo počítat procentní výměru z částky 96 000 Kč vynásobených koeficientem jako podíl, v jehož čitateli je všeobecný vyměřovací základ za kalendářní rok za který se vypočítává roční vyměřovací základ a ve jmenovateli je všeobecný vyměřovací základ za rok 2007. Tyto částky za kalendářní rok se přičítají k případným vyměřovacím základům pojištěnce za příslušný kalendářní rok. Toto ustanovení nabylo účinnosti 1. 7. 2009 a podle přechodných ustanovení by se tento důchod přepočítal na žádost ke dni jeho přiznání. V případě vyššího důchodu by se vyplácela zvýšená částka od července 2009.

Žena uvedená v prvním příkladě tuto možnost nemá, neboť její péče netrvala 15 let.

JUDr. Jan Hutař